



JOURNAL OF RESEARCH  
IN EDUCATION AND SOCIETY  
EĞİTİM VE TOPLUM  
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ  
ISSN: 2458 - 9624 (Online)



*Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi/JRES, 7(2), 609-638, 2020*

## ÖĞRENCİLERİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ÖZ YETERLİK ALGISI İLE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ İNCELENMESİ

### INVESTIGATION OF STUDENTS' INFORMATION TECHNOLOGY SELF-EFFICACY PERCEPTION AND INTERNET ADDICTION

Selami ERYILMAZ<sup>1</sup>, Dilek SARIÇAYIR<sup>2</sup> ve Gizem YILDIZ<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, Ankara, Türkiye.  
selamieryilmaz@gazi.edu.tr

<sup>2</sup> Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, Ankara, Türkiye.  
dileksaricayir@hotmail.com

<sup>3</sup> Gazi Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara, Türkiye. gizemyildiz@gazi.edu.tr

*Gönderim Tarihi: 22.10.2020*

*Düzeltilme Tarihi: 13.11.2020*

*Kabul Tarihi: 20.11.2020*

#### Öz

Bu çalışmada öğrencilerin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ve internet bağımlılığı incelenerek bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, bölüm, anne-baba eğitim durumu, ailenin gelir durumu boyutları incelenmiştir. Çalışmada ilişki modelini kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinin Tuzla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı meslek liselerinde öğrenim gören 371 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları İnternet Bağımlılığı Testi ve Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeğidir. Elde edilen veriler ile, öğrencilerin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, bölüm, ailenin eğitim durumu, ailenin gelir durumu açısından incelenmiştir. Verilerin analizi ile öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğu ancak bilişim teknolojileri öz-yeterlik algılarının anlamlı farklılık yaratacak düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ile internet bağımlılıkları arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları ile cinsiyet ve baba eğitim durumu ile arasında anlamlı farklılık olmadığı; yaş, sınıf düzeyi, bölüm, anne eğitim durumu ve gelir durumu ile arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İnternet bağımlılığı ile öğrencilerin bölümleri arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İnternet bağımlılığı çalışmalarında temel alınacak örneklem yaş grubu geniş tutulmalıdır.

*Anahtar Kelimeler: İnternet bağımlılığı, Öz-yeterlik algısı, Öz-yeterlik, Bilişim teknolojileri.*

**Abstract**

The aim of this study examined students' perception of information technology self-efficacy and internet addiction. The correlation between self-efficacy and internet addiction was examined according to gender, age, class level, department, parents' education level, and family income status. The sample of the study is 371 students who study at Tuzla vocational high School. The data collection tools used within the scope of the study are the Internet Addiction Test and the Information Technologies Self-Efficacy Scale. With the data obtained, the correlation between students' self-efficacy perception and internet addiction was analyzed in terms of gender, age, class level, department, family's educational status, and family's income. As a result of the analysis of the data, it was determined that the internet addiction levels of the students were high. However, no significant difference was found in information technologies self-efficacy perceptions. It was concluded that there is a moderate correlation between students' information technology self-efficacy perception and their internet addiction. There is no significant difference between the information technology self-efficacy perceptions of the students and the gender and educational status of the father. On the other hand, It was concluded that there was a significant difference between the age, class level, department, mother's education level and income status. It was concluded that there is a significant difference between internet addiction and students' departments. Finally, the sample age group to be taken as a basis in internet addiction studies should be kept wide.

*Keywords: Internet addiction, Self-efficacy perception, Self-efficacy, Information technologies*

---

**Giriş**

21. yüzyılda bireylerin iş dünyasında istihdam edilebilmeleri için temel bilgi ve ile edindikleri okul diplomaları yeterli olmadığı, okul ortamlarında şuan için elde edilen temel becerilerinin ötesinde, 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılan becerileride kazanmış olmaları gerekmektedir. Salt bilginin değerli ve geçerli olduğu dönemden, çoklu becerilerin olması gereken bir döneme geçilmektedir. Bireylerinin eğitim ve iş yaşamlarında başarılı olabilmesi için; yaratıcı ve eleştirel düşünebilen, başkaları ile işbirliği yapabilen, problem çözücü ve yüksek iletişim becerilerine sahip, gerekli bilgiye nasıl ulaşabileceğini bilen, bilgiye ulaşırken teknoloji kullanabilen, yeni fikirlere açık, esnek ve uyumlu, sorumluluklarını bilen, öz-yönetimli ve inisiyatif sahibi, sosyal ve kültürel becerileri gelişmiş, üretken ve liderlik becerilerine sahip olması gerekliliği alan yazında son yıllarda sıklıkça ifade edilmektedir.

Bilginin artması, geliştirilmesi, sorgulanması ve sentezlenmesi sonucunda gelişen teknoloji günlük yaşamda vazgeçilmez bir olgu haline gelmiştir. Eğitim ortamları da bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sonunda değişime uğramış, kendisini yenilemiştir. Bilişim teknolojilerinin gelişimi eğitimde zaman, mekân tasarrufu sağılarak maliyetin düşmesini sağlamıştır. Böylece öğrenme-öğretme sürecinin verimliliği artırılmıştır (Seferoğlu, Yıldız & Yücel, 2013). Bilişim teknolojilerindeki önemli ve hızlı gelişmeler sonucunda bu gelişmeler günlük hayatta önemli bir paya sahip olurken aynı zamanda günlük hayatın işlerliğinin

kaçınılmaz bir sonucunu doğurmuştur (Yıldız, Ilgaz & Seferoğlu, 2010). İnternetin her an ulaşılabilir olması bilişim teknolojilerini kullanabilir kılmıştır. Her teknolojinin olumlu sonuçlarının yanında olumsuz etkisi olduğu gibi internetin kullanımının çok fazla olması durumu riskler barındırmaktadır. İnternet bağımlılığı, günümüzde diğer bağımlılıklara kıyasla öğrencileri daha fazla etkisi altına alan, devamlı tekrarlamaya gereksinimi duyulan, yetersizlik ve yoksunluk sendromlarına yol açan, duygudurum değişikliklerine maruz bıraktıran, kişilerarası çatışma, dikkat dağınıklığı, odaklanamama, tahammül seviyesinin azalması gibi göstergeleri olan bir bağımlılıktır (Odabaşoğlu, Öztürk, Genç & Pektaş, 2007). İnternet bağımlılığının nedenleri arasında kişilerin kendilerini yalnız hissetmeleri, asosyal olmaları, çekingen, utangaç olmakla birlikte iletişim sorunları yaşamaları gösterilebilir. Bu durumun sonucunda da kişiler hem fiziksel hem de psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir (Köksal, 2015). İnternet bağımlılığının alan yazında açıklanan etkenlerden birisi de öz yeterlidir. Öz yeterlik, “bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri düzenleyip başarılı bir biçimde gerçekleştirme kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı” (Bandura, 1977) olarak açıklanmaktadır. Whitty ve McLaughlin (2007), öz yeterlikleri yüksek olan bireylerin, interneti kullanım oranlarının daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bilgisayarda özel beceriler gerektiren programların kullanılması, müzik-videoların indirilmesi, çevrimiçi oyunların oynanması, çeşitli hobilerle ilgilenme ve internette sörf etmek öz yeterliği daha yüksek bireyler tarafından daha sık kullanılmakta olduğu belirtilmiştir. Schunk (1991) bireyin öz yeterlik inancı ile karşılaştığı sorunlarda duygusal performansını kontrol edebileceğini ifade etmiştir. Bandura (1977) eylem sürecinin düzenlenmesinde ve uygulamasında bireyin kendi becerileri doğrultusunda varılan yargı olarak belirtmiştir. Öğrencilerin bilişim teknolojileri alanında kendi performanslarına yönelik öz-yeterlik algıları, interneti yeterli düzeyde kullanmalarının kontrolünü sağlayabilir ve dolayısıyla öğrenmeleri ile ilgili çıkarımlarının ne düzeyde olduğu belirlenebilir.

İnternete erişim araçları günümüzde oldukça çeşitlenmiş ve çeşitli alanlarda (Balta & Horzum, 2008) toplumun büyük bir kısmı internet bağlantısı sağlamaktadır. Eğitim öğretim alanında internetin kullanım amacı; araştırma yapmak, bilgiye erişmek, iş birliği içerisinde çalışmalar gerçekleştirmek, çevrim içi eğitimlere katılmak şeklinde sıralanabilir. İnternet kullanımı temel olarak dijital veya teknoloji bağımlılıklarına neden olduğu aşıkardır. Son yıllarda dijital bağımlılık yaş gruplarının aşağıya doğru indiğine dair çalışmalar mevcuttur. Öğrencilerin sık kullanmasının neden olduğu internet bağımlılığı (Taylan ve Işık, 2015) ile öğrencilerin zamanlarının verimsiz geçirdiği görülmektedir. Diğer yandan internet tabanlı

eğitim öğretim ortamları öğrenciyi merkeze alarak bilişim teknolojileri yardımıyla öğrencilerin etkileşimlerinin fazla olduğu alanlara dönüşmüştür. Öğrenmenin duyuşsal boyutu olarak tanımlanan öz-yeterliğin (Tekerek, Ercan, Udum, & Saman, 2012) öğrenme sürecindeki önemi alan yazında vurgulanmakta olup çok sayıda çalışma gerçekleştirilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumunca (TÜİK) gerçekleştirilen "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması-2020"nin sonuçlarına göre; "internet kullanım oranı" 16-74 yaş grubundakilerde 2020 yılında %79 iken, geçen yıl %75.3 olduğu belirlenmiştir. Türkiye genelinde internet erişim imkanına sahip hanelerin oranı 2020 yılı için %90.7 olduğu, geçen yıl ise %88.3 olarak belirlenmiştir. Yine aynı kurumun 06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Medya Araştırması sonuçlarına göre Türkiye'de bilgisayar kullanımına ortalama 8 yaşında başladığı ifade edilmiştir. 06-15 yaş grubundaki bilgisayar kullanan çocukların bilgisayar kullanmaya başlama yaşı ortalama 9 iken, 06-10 yaş grubunda ortalama başlama yaşı 6, 11-15 yaş grubunda ise başlama yaşı 10 olarak belirlenmiştir. Aynı araştırmaya göre; 06-15 yaş grubundaki çocukların %24.4'ü kendine ait bilgisayara sahip iken, %13.1'i cep telefonuna ve %2.9'u oyun konsoluna sahip olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde, 06-15 yaş grubundaki çocukların bilgisayar, internet ve cep telefonu kullanım oranları sırasıyla %60.5, %50,8 ve %24,3 şeklindedir. Haftalık ortalama İnternet kullanım süreleri dikkate alındığında, 06-15 yaş grubundaki İnternet kullanan çocukların %38.2'si İnterneti iki saate kadar, %47.4'ü üç ile on saat arasında, %11.8'i on bir ile yirmi dört saat arasında %2.6'sı ise yirmi dört saatin üzerinde kullandığı açıklanmıştır (TUİK,2020). Aynı araştırmada; 06-15 yaş grubu çocuklar İnterneti en çok %84.8 ile ödev veya öğrenme amacıyla kullanırken bunu %79.5 ile oyun oynama, %56.7 ile bilgi arama, %53.5 ile sosyal medya ağlarına katılma şeklinde kullanım gerçekleştirdikleri belirlenmiştir.

Cep telefonu kullanımı açısından incelendiğinde 06-15 yaş grubundaki çocukların cep telefonu kullanmaya başlama yaşı ortalama 10, 06-10 yaş grubunda ortalama başlama yaşı 7, 11-15 yaş grubunda ise 11 şeklinde belirlenmiştir. Cep telefonu kullanım amaçları arasında ilk sırayı %92.8 ile konuşma, %66.8 ile oyun oynama, %65.4 ile mesajlaşma ve %30.7 ile İnternete girmek takip ettiği ortaya konmuştur. TV izleme oranları açısından; 06-15 yaş grubundaki çocukların %92.5'i hemen her gün TV izlediği belirlenmiştir. Günde ortalama dört saatin üzerinde TV izleyen çocukların oranı 06-15 yaş grubunda %12 iken 06-10 yaş grubunda %12.5, 11-15 yaş grubu çocuklarda ise %11.6 şeklindedir. Bu istatistiklerden de anlaşılacağı gibi internet kullanım oranları küçük yaşlara inmiştir. Teknolojinin ilerlemesi ve ulaşılabilirliğinin ucuzlaması kullanım yaş düzeylerini aşağılara ve kullanım sürelerini

yukarılara çekmiştir. Kullanım sıklığının ve sürelerinin artması bağımlık düzeyleri ile bir ilişkinin olduğu çeşitli araştırmalara tarafındn ortaya konulmuştur.

Gençler tarafından, dijital medya araçları içerisinde daha farklı bir anlamla değerlendirilen cep telefonları, bugün için sadece bir haberleşme aracı olarak kullanılmamakta ve bir anlamda küçük bir bilgisayar işlevi görmesi açısından dijital bağımlılığın artmasına neden olmaktadır (Morahan & Schumacher, 2000). Bu bağlamda gençler, dijital medya araçları haricindeki iletişim ve etkileşim imkanlarının dışında yer alarak dijital sosyalleşmeye daha fazla önem vermekte, bireylerle yüz yüze iletişim kurmaya yönelik sosyalleşmeyi önemsememektedirler.

Dijital medya araçları kullanımının sınırlandırılması ve bunun bir yaşam disiplini haline getirilmesi, güvenli kullanım kapsamında değerlendirilmektedir. Güvenli kullanım; çocukların ve gençlerin kötü amaçlı kullanıcıların neden olabileceği sorunlardan uzak tutulmasını, kötü amaçlı kullanıcılar tarafından istismar edilmelerinin önlenmesi ve özel hayatın gizliliğinin sağlanabilmesi için çocukların ve gençlerin tüm bunlardan haberdar edilmelerini ve bilinçlendirilmelerini kapsamaktadır (Çelen & Seferoğlu, 2013).

Alan yazında internet bağımlılığına ilişkin pek çok araştırma yer almaktadır. Ruh sağlığı, psikolojik boyutlar, davranış bozukluğu, dikkat-algı bozukluğu, eğitim seviyeleri, benlik, yaşam doyumu gibi konularda çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Koç & Albayrak, 2017). Diğer yandan bilişim teknolojileri konusunda öz-yeterlik çalışmaları çok sayıda yer almaktadır. Fakat bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ile internet bağımlılığı arasında bir ilişkinin olup olmadığı incelenmemiştir. Bu araştırmanın amacı, meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı arasında cinsiyete, yaşa, sınıf düzeyine, okudukları bölüme, anne-baba eğitim düzeyine, aile gelir düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini ve internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı arasında arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Böylece meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı arasında var olan durumun belirlenmesinin 21. Yüzyılda hızla yaygınlaşan internet bağımlılığının kontrol altına alınabilmesi için önemli olabileceği, bu ilişkinin şekli ve yönü karar alıcılar açısından yeni eğitim müfredatlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında önemli bir bulgu olacaktır.

### **Araştırmanın Amacı**

Araştırmanın amacı öğrencilerinin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları ve internet bağımlılığını araştırarak öz-yeterlik algıları ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi alt

amaçlarla birlikte ortaya koymaktır. Araştırmanın amacına uygun olarak belirtilen alt problemler şu şekildedir.

1-Öğrencilerin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları ile internet bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?

2-Öğrencilerin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları ile internet bağımlılığı arasında,

- a) Cinsiyete göre,
- b) Yaşa göre,
- c) Sınıf düzeylerine göre,
- d) Okudukları bölümlere göre,
- e) Anne eğitim düzeylerine göre,
- f) Baba eğitim düzeylerine göre,
- g) Aile gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

## Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine yönelik bilgiler bulunmaktadır.

### Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırmada meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri ile bilişim teknolojileri yeterlikleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek, aynı zamanda öğrencilerin demografik özelliklerine göre internet bağımlılığı düzeyleri ve bilişim teknolojileri yeterlikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç bağlamında yapılan araştırma ilişkisel tarama modeli niteliğindedir. İlişkisel tarama, çalışma grubundan toplanan verilerin istatistiksel yöntemlerle analiz edilip değişkenler arasındaki olası ilişkinin sayısal olarak betimlenmesini sağlar (Creswell, 2014).

### Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında İstanbul İli Tuzla İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı meslek liselerinde öğrenim gören 7951 öğrenci araştırmanın çalışma evrenini oluşturmaktadır. Çalışma örnekleminin oluşturulmasında ulaşılması gereken örneklem büyüklüğü Büyüköztürk ve diğerleri (2012) tarafından önerilen eşitlik ile hesaplanmıştır. Sürekli değişkenlerde örneklem büyüklüğü tahmini aşağıda gösterilmiştir:

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}}$$

$n_0 = (t^2PQ)/d^2$  eşitliği ile hesaplanmakta ve p anlamlılık değeri 0,05 alındığında,  $pq=0.25$  olacağından ve tabloda karşılık gelen t değeri 1,96 olduğundan 0,05 anlamlılık düzeyinde  $n_0=384.16$  olarak hesaplanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2012, S. 93). Formülde öğrenciler örneklemini hesaplamak için  $n_0$  yerine konulduğunda;

$$n = \frac{384,16}{1 + \frac{384,16}{7951}} = 366,46 = 367 \quad (\text{Öğrenci Örneklemi})$$

olarak hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında kolaylıkla bulunabilen örnekleme yöntemi ile belirlenen meslek liselerinde öğrenim gören 371 öğrenciye ulaşıldığı bu bağlamda ulaşılan örneklemin belirlenen çalışma evrenini temsil edebilecek yeterliğe sahip olduğu görülmektedir. Kolaylıkla bulunabilen örnekleme, bir bölge söz konusu değilse, yakın çevrede bulunan ve ulaşılması kolay, elde mevcut ve araştırmaya katılmak isteyen (gönüllü) bireyler üzerinde yapılan örneklemedir (Erkuş, 2013, s. 122). Yapılan araştırmada belirlenen öğrenci örneklemine ait demografik özellikler Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo1

*Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları*

Kategoriler		f	%
Cinsiyet	Erkek	197	53.1
	Kadın	174	46.9
Yaş	15	45	12.1
	16	136	36.7
	17	132	35.6
	18 ve Üstü	58	15.6
Sınıf Düzeyi	9	84	22.6
	10	150	40.4
	11	94	25.3
Okuduğu Bölüm	12	43	11.6
	Muhasebe	75	20.2
	Büro Yönetimi	124	33.4
	Ulaştırma Hizmetleri	92	24.8
Anne Eğitim Düzeyi	Bilişim Teknolojileri	80	21.6
	Okur Yazar Değil veya İlkokul	195	52.6
	Ortaokul	118	31.8
Baba Eğitim Düzeyi	Lise veya Üniversite	58	15.6
	Okur Yazar Değil veya İlkokul	139	37.5
	Ortaokul	139	37.5
Aile Aylık Gelir	Lise veya Üniversite	93	25.0
	0-1300	90	24.3
	1301-2600	132	35.6
	2601-3900	72	19.4
Toplam	3901 ve Üstü	77	20.8
		371	100.0

Tablo 1’de öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde 197 (%53.1) erkek ve 174 (%46.9) kadın öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde, 15 yaşında olan 45 (%12.1) öğrenci, 16 yaşında olan 136 (%36.7) öğrenci, 17 yaşında olan 132 (%35.6) öğrenci, 18 ve üstü yaşa sahip olan 58 (%15.6) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında, 9. sınıf düzeyinde öğrenim gören 84 (%22.6) öğrenci, 10. sınıf düzeyinde öğrenim gören 150 (%40.4) öğrenci, 11. sınıf düzeyinde öğrenim gören 94 (%25.3) öğrenci, 12. sınıf düzeyinde öğrenim gören 43 (%11.6) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin bilişim teknolojileri konusunda kendilerini yeterli bulma durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, bilişim teknolojileri konusunda kendilerini yeterli bulan 228 (%61.5) öğrenci ve kendilerini yeterli bulmayan 143 (%38.5) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin bilişim teknolojileri ile ilgili eğitime katılma durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, bilişim teknolojileri konusunda eğitime katılan 67 (%18.1) öğrenci ve eğitim almayan 304 (%81.9) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre dağılımları incelendiğinde, muhasebe bölümünde öğrenim gören 75 (%20.2) öğrenci, büro yönetimi bölümünde öğrenim gören 124 (%33.4) öğrenci, ulaştırma hizmetleri bölümünde öğrenim gören 92 (%24.8) öğrenci ve bilişim teknolojileri bölümünde öğrenim gören 80 (%21.6) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin aile aylık gelir durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, 0-1300 TL aile aylık gelirine sahip olan 90 (%24.3) öğrenci, 1301-2600 TL aile aylık gelirine sahip olan 132 (%35.6) öğrenci, 2601-3900 TL aile aylık gelirine sahip olan 72 (%19.4) öğrenci, 3901 ve üstü TL aile aylık gelirine sahip olan 77 (%20.8) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde, annesi okuryazar olmayan veya ilkokul mezunu olan 195 (%52.6) öğrenci, annesi ortaokul mezunu olan 118 (%31.8) öğrenci, annesi lise veya üniversite mezunu olan 58 (%15.6) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin baba eğitim düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde, babası okuryazar olmayan veya ilkokul mezunu olan 139 (%37.5) öğrenci, babası ortaokul mezunu olan 139 (%37.5) öğrenci, babası lise veya üniversite mezunu olan 93 (%25.0) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin evde kullanılan bilişim teknolojilerine göre dağılımları incelendiğinde, evinde internet kullanan 87 (%23.5) öğrenci, evinde bilgisayar kullanan 46 (%12.4) öğrenci, evinde projeksiyon ve eğitim yayınları kullanan 55 (%14.8) öğrenci, evinde internet ve bilgisayar birlikte kullanan 183 (%49.3) öğrenci bulunmaktadır.



## Verilerin Toplanması

### *Veri toplama araçları*

Araştırma kapsamında öğrencilerin demografik özelliklerini elde etmeyi amaçlayan 10 maddelik kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerini incelemek için İnternet Bağımlılığı Testi; bilişim teknolojileri öz-yeterlik algılarını incelemek için Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği kullanılmıştır.

**İnternet Bağımlılığı Testi:** Öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerini tespit etmek için Balta ve Horzum (2008) tarafından geliştirilen “İnternet Bağımlılığı Testi” kullanılmıştır. Yapı geçerliği, açımlayıcı faktör analizi ile güvenilirliği için Cronbach  $\alpha$  iç tutarlılık katsayısı ile test edilmiştir. İnternet bağımlılığı testinin alt boyutları ve geneline ilişkin Cronbach Alpha güvenilirlik analizi sonuçları Tablo-2’de verilmiştir.

Tablo 2

*İnternet Bağımlılığı Testinin Alt Boyutları ve Geneline İlişkin Cronbach Alpha Güvenirlik Analizi Sonuçları*

Faktör	Madde	Cronbach Alpha
Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih	8	0.80
Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme	7	0.72
Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar	4	0.68
İnternet Bağımlılık Ölçeği	19	0.89

Tablo 2 incelendiğinde internet bağımlılık testinin alt boyutları için meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerden toplanan veriler üzerinden hesaplanan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları “Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih” alt boyutunda 0.80; “Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme” alt boyutunda 0.72; “Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar” alt boyutunda 0.68 olarak hesaplanmıştır. İnternet bağımlılık testinin geneline ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.89 olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda İnternet bağımlılık testinin alt boyutlarına ve geneline ilişkin iç tutarlık güvenilirlik katsayılarının kabul edilebilir ve yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir.

**Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği:** Öğrencilerin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algılarını incelemek için Ekici, Ekici ve Kara (2012) tarafından geliştirilen “Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ölçeğinin geneline ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

*Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Analizi Sonuçları*

Faktör	Madde	Cronbach Alpha
Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	27	0.95

Tablo 3 incelendiğinde bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ölçeğinin geneline ilişkin meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerden toplanan veriler üzerinden hesaplanan Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı 0.95 olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ölçeğinin geneline ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlık güvenirlilik katsayısının çok yüksek düzeyde güvenilir olduğu görülmektedir.

***Verilerin Analizi***

Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS-21 paket programına işlenmiştir. 371 meslek lisesi öğrenciden toplanan veriler internet bağımlılığı testi toplamı ve alt boyutlarından, bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ölçeğinin genelinden elde edilen ortalama puanların çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında değiştiği görülmektedir. Öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyleri ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon analizi ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyete değişkenlerine göre ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki farklılık Independent-Samples (Bağımsız Örneklemeler) T-Testi ile incelenmiştir. Öğrencilerin yaş, sınıf düzeyleri, bölüm, anne eğitim, baba eğitim, aile gelir düzeyine göre ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile incelenmiştir.

**Bulgular**

Alt problemler doğrultusunda gerçekleştirilen analizlere ilişkin bulgular sırasıyla verilmiştir.

**Öğrencilerin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları ile internet bağımlılığı arasında ilişki var mıdır?**

Meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında ilişkinin kontrolü için yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

*Meslek Lisesi Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ile Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algıları Arasında İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları*

	Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih Etme	Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme	Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar	İnternet Bağımlılık Ölçeği
Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	r ,49(**) p ,000 N 371	,46(**) ,000 371	,37(**) ,000 371	,58(**) ,000 371

\*\*p<.01

Tablo 4 incelendiğinde, bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları İnternet Bağımlılığı Ölçeğine ait alt faktörlerden “Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih Etme” alt faktörüne ait bağımlılık düzeyi arasında ( $r=,49$ ,  $p=,000<,05$ 'e) pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları ile “Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme” alt faktörüne ait bağımlılık düzeyi arasında  $r=,46$ ,  $p=,000<,05$ 'e bakıldığında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları ile “Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar” alt faktörüne ait bağımlılık düzeyi arasında  $r=,37$ ,  $p=,000<,05$ 'e bakıldığında pozitif yönde orta düzeye yakın anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Meslek lisesi öğrencilerinin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algısı ile internet bağımlılıkları arasında  $r=,58$ ,  $p=,000<,01$ 'e göre pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Lise öğrencilerinin bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları, internet bağımlılıklarının %33.6'sını ( $r^2=0.58 \times 0.58=0.336$ ) açıklamaktadır.

#### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği T-testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

*Lise Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre İnternet Bağımlılığı ile Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Alguları Arasındaki Farklılığa İlişkin Independent-Samples (Bağımsız Örneklemeler) T-Testi Sonuçları*

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	sd	p
Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih Etme	Erkek	197	18.03	6.01	1.43	369	,155
	Kız	174	17.15	5.87			
Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme	Erkek	197	15.16	5.18	1.99	369	,048*
	Kız	174	14.14	4.70			
Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar	Erkek	197	8.31	3.27	0.85	369	,394
	Kız	174	8.61	3.62			
İnternet Bağımlılık Ölçeği	Erkek	197	42.70	12.80	1.26	369	,208
	Kız	174	41.03	12.69			
Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	Erkek	197	98.47	25.84	1.83	369	,068
	Kız	174	93.60	25.23			

\*p<,05

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı ölçeğinin alt faktörlerinden çevrim içi olmayı günlük hayata tercih etme alt faktörüne ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında  $t(369)=1,43$ ,  $p=,155>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı ölçeğinin alt faktörlerinden çevrim içi olma süresini artırmak isteme alt faktörüne ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında  $t(369)=1.99$ ,  $p=,048<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık erkek öğrencilerin çevrim içi olma süresini artırmak isteme bağımlılık düzeyinin ( $\bar{X}=15.16$ ), kadın öğrencilerin çevrim içi olma süresini artırmak isteme bağımlılık düzeyinden ( $\bar{X}=14.14$ ) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı ölçeğinin alt faktörlerinden çevrim içi olmaktan kaynaklanan sorunlar alt faktörüne ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında  $t(369)=,85$ ,  $p=,394>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı ölçeğinin geneline ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında  $t(369)=1,26$ ,  $p=,208>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında  $t(369)=1,83$ ,  $p=,068>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

## Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında yaşa göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

*Lise Öğrencilerinin Yaşlarına Göre İnternet Bağımlılığı ve Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki Farklılığa İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları*

	Yaş	N	Ortalama	Sd.Sapma	F	sd1-sd2	Önem Düzeyi(p)	Post Hoc (Tukey)
Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih Etme	15	45	16.29	6,24	2,10	3-367	,099	
	16	136	17.13	5,64				
	17	132	18.52	5,91				
	18 ve Üstü	58	17.74	6,35				
Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme	15	45	14.11	5,46	,99	3-367	,399	
	16	136	14.29	5,06				
	17	132	15.21	4,63				
	18 ve Üstü	58	14.83	5,16				
Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar	15	45	8.24	3,51	,41	3-367	,749	
	16	136	8.29	3,41				
	17	132	8.71	3,33				
	18 ve Üstü	58	8.40	3,74				
İnternet Bağımlılık Ölçeği	15	45	39.20	13,42	2.31	3-367	,077	
	16	136	40.71	12,51				
	17	132	44.02	12,01				
	18 ve Üstü	58	42.09	14,03				
Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	15	45	80.40	31,71	10.08	3-367	,000*	4>1, 3>1
	16	136	93.50	26,41				
	17	132	102.56	21,30				
	18 ve Üstü	58	100.22	21,68				

\*p<,05

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin yaşlarına göre internet bağımlılığı ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında  $p<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı; hesaplanan F istatistiklerinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Anlamlı farklılık olmamasına rağmen özellikle 17 yaş, 18 yaş ve daha üst yaşlarda internet bağımlılığının daha fazla olduğu fakat bu farkın anlamlı olmadığı sonuçlanmıştır. Öğrencilerin yaşlarına göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında  $F(3-367)=10,08$ ,  $p=,000<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık 18 yaş ve üstü düzeyine sahip öğrencilerin öz-yeterlik algılarının ( $\bar{X}=100.22$ ) ve 17 yaş düzeyine sahip öğrencilerin öz-yeterlik algılarının

( $\bar{X}$ =102.56), 15 yaş düzeyine sahip öğrencilerin öz-yeterlik algılarından ( $\bar{X}$ =80.40) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

### Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

Meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

*Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Bağımlılığı ve Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki Farklılığa İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları*

	Sınıf Düzeyi	n	Ortalama	Sd.Sapma	F	sd1-sd2	Önem Düzeyi(p)	Post Hoc (Tukey)
Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih Etme	9	84	16.35	5.68	2,43	3-367	,065	
	10	150	17.50	5.98				
	11	94	18.40	5.69				
	12	43	18.79	6.62				
Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme	9	84	14.11	5.33	,70	3-367	,555	
	10	150	14.99	4.97				
	11	94	14.87	4.67				
	12	43	14.30	5.01				
Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar	9	84	8.44	3.64	,05	3-367	,984	
	10	150	8.39	3.35				
	11	94	8.50	3.35				
	12	43	8.60	3.64				
İnternet Bağımlılık Ölçeği	9	84	39.25	13.04	1,59	3-367	,191	
	10	150	42.77	12.63				
	11	94	42.56	12.14				
	12	43	42.72	13.75				
Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	9	84	86.32	31.35	6,53	3-367	,000*	4>1, 3>1
	10	150	96.85	25.08				
	11	94	102.34	20.43				
	12	43	99.67	19.95				

\*p<,05

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin sınıf düzeylerine göre internet bağımlılığı ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında p<,05’e göre anlamlı farklılık olmadığı; hesaplanan F istatistiklerinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Anlamlı farklılık olmamasına rağmen özellikle 12. sınıf ve 11. sınıfta olan öğrencilerin internet bağımlılığının daha fazla olduğu fakat bu farkın anlamlı olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında F(3-367)=6.53, p=,000<,05’e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık 12. sınıf

düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin öz-yeterlik algılarının ( $\bar{X}=99.67$ ) ve 11. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin öz-yeterlik algılarının ( $\bar{X}=102.34$ ), 9. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin öz-yeterlik algılarından ( $\bar{X} =86.32$ ) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında okudukları bölümlere göre anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında okudukları bölümlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

#### *Lise Öğrencilerinin Okudukları Bölümlere Göre İnternet Bağımlılığı ve Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki Farklılığa İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları*

	Okudukları Bölüm	n	Ortalama	Sd.Sapma	F	sd1-sd2	Önem Düzeyi(p)	Post Hoc (Tukey)
Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih Etme	Muhasebe	75	17.04	5.49	6.18	3-367	,000*	2>3, 4>3
	Büro Yönetimi	124	18.17	6.15				
	Ulaştırma Hizmetleri	92	15.78	5.26				
	Bilişim Teknolojileri	80	19.41	6.24				
Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme	Muhasebe	75	14.20	4.82	4.56	3-367	,004*	4>3
	Büro Yönetimi	124	14.87	4.93				
	Ulaştırma Hizmetleri	92	13.51	4.31				
	Bilişim Teknolojileri	80	16.19	5.56				
Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar	Muhasebe	75	8.64	3.63	2.62	3-367	,051	
	Büro Yönetimi	124	8.48	3.27				
	Ulaştırma Hizmetleri	92	7.68	2.94				
	Bilişim Teknolojileri	80	9.11	3.91				
İnternet Bağımlılık Ölçeği	Muhasebe	75	40.53	12.50	5.78	3-367	,001*	2>3, 4>3
	Büro Yönetimi	124	43.11	12.41				
	Ulaştırma Hizmetleri	92	38.18	11.37				
	Bilişim Teknolojileri	80	45.65	13.92				
Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	Muhasebe	75	93.28	25.79	4.87	3-367	,002*	2>3, 4>3
	Büro Yönetimi	124	100.54	22.59				
	Ulaştırma Hizmetleri	92	88.93	27,90				
	Bilişim Teknolojileri	80	100.50	25.41				

\*p<,05

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin okudukları bölümlerine göre çevrim içi olmayı günlük hayatta tercih etme alt faktöründe bağımlılık düzeyleri arasında F (3-367)= 6.18, p=,000<,05’e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık büro yönetimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bağımlılık düzeyleri ( $\bar{X}=18.17$ ) ile bilişim teknolojileri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin ( $\bar{X}=19.41$ ),

ulaştırma hizmetleri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bağımlılık düzeylerinden ( $\bar{X}=15.78$ ) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin bölümlerine göre çevrim içi olma süresini artırmak isteme alt faktöründe bağımlılık düzeyleri arasında F (3-367)=4,56, p=,004<,05'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık bilişim teknolojileri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin ( $\bar{X}=16.19$ ) ulaştırma hizmetleri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bağımlılık düzeylerinden ( $\bar{X}=13.51$ ) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin bölümlerine göre çevrim içi olmaktan kaynaklanan sorunlar alt faktöründe bağımlılık düzeyleri arasında F(3-367)=2.62, p=,051>,05'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin bölümlerine göre internet bağımlılık ölçeğinin geneline ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında F(3-367)=5.78, p=,001<,05'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık büro yönetimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bağımlılık düzeyleri ( $\bar{X}=43.11$ ) ile bilişim teknolojileri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin ( $\bar{X}=45.65$ ), ulaştırma hizmetleri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin bağımlılık düzeylerinden ( $\bar{X}=38.18$ ) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin bölümlerine göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında F(3-367)=4.87, p=,002<,05'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık büro yönetimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerin öz-yeterlik algıları ile ( $\bar{X}=100.54$ ) bilişim teknolojileri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin öz-yeterlik algılarının ( $\bar{X} =100.50$ ), ulaştırma hizmetleri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin öz-yeterlik algılarından ( $\bar{X} =88.93$ ) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 9'da verilmiştir.



Tablo 9

*Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre İnternet Bağımlılığı ve Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Alguları Arasındaki Farklılığa İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları*

	<i>Anne Eğitim Düzeyi</i>	n	Ortalama	Sd.Sapma	F	sd1-sd2	Önem Düzeyi(p)	Post Hoc (Tukey)
Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih Etme	Okuryazar değil veya İlkokul	195	17.67	5.97	.187	2-368	,829	
	Ortaokul	118	17.37	5.73				
	Lise ve Üstü	58	17.93	6.42				
Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme	Okuryazar değil veya İlkokul	195	14.47	4.99	.688	2-368	,503	
	Ortaokul	118	14.70	4.81				
	Lise ve Üstü	58	15.34	5.30				
Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar	Okuryazar değil veya İlkokul	195	8.31	3.42	.591	2-368	,554	
	Ortaokul	118	8.49	3.43				
	Lise ve Üstü	58	8.86	3.52				
İnternet Bağımlılık Ölçeği	Okuryazar değil veya İlkokul	195	41.12	12.65	1.250	2-368	,288	
	Ortaokul	118	42.15	12.53				
	Lise ve Üstü	58	44.10	13.53				
Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	Okuryazar değil veya İlkokul	195	94.09	25.39	3.201	2-368	,042*	3>1
	Ortaokul	118	95.94	26.95				
	Lise ve Üstü	58	103.72	22.53				

\*p<,05

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre internet bağımlılık ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir(p>,05). Öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasında F(2-368)=3,20, p=,042<,05'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık annesi lise ve üstü seviyeden mezun olan öğrencilerin öz-yeterlik algılarının ( $\bar{X}$ =103,72), annesi okuryazar olmayan veya ilkokul mezunu olan öğrencilerin öz-yeterlik algılarından ( $\bar{X}$ =94,09) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasında baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasında baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

*Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre İnternet Bağımlılığı ve Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Alguları Arasındaki Farklılığa İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları*

	Baba Eğitim	N	$\bar{X}$	S	F(2-368)	p
Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih Etme	Okuryazar değil veya İlkokul	139	17.54	5.93	,107	,898
	Ortaokul	139	17.80	5.92		
	Lise ve Üstü	93	17.46	6.09		
Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme	Okuryazar değil veya İlkokul	139	14.47	4.76	,399	,671
	Ortaokul	139	14.98	5.21		
	Lise ve Üstü	93	14.55	4.99		
Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar	Okuryazar değil veya İlkokul	139	8.58	3.62	,255	,775
	Ortaokul	139	8.47	3.37		
	Lise ve Üstü	93	8.25	3.28		
İnternet Bağımlılık Ölçeği	Okuryazar değil veya İlkokul	139	41.36	12.73	,679	,508
	Ortaokul	139	42.91	12.88		
	Lise ve Üstü	93	41.26	12.68		
Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	Okuryazar değil veya İlkokul	139	93.76	26.49	1,557	,212
	Ortaokul	139	96.19	25.95		
	Lise ve Üstü	93	99.81	23.63		

\*p<,05

Tablo 10 incelendiğine öğrencilerin baba eğitim düzeylerine göre internet bağımlılık ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir (p>,05).

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasında aile gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasında aile gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

*Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Düzeylerine Göre İnternet Bağımlılığı ve Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algıları Arasındaki Farklılığa İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları*

	Aile Gelir Düzeyleri	n	Ortalama	Sd.Sapma	F	sd1-sd2	Önem Düzeyi(p)	Post Hoc (Tukey)
Çevrim İçi Olmayı Günlük Hayata Tercih Etme	0-1300	90	16.69	5.45	3.32	3-367	,020*	3>1,3>4
	1301-2600	132	17.92	5.97				
	2601-3900	72	19.24	5.93				
	3901 ve Üstü	77	16.68	6.22				
Çevrim İçi Olma Süresini Artırmak İsteme	0-1300	90	14.40	4.55	.972	3-367	,406	
	1301-2600	132	14.92	4.92				
	2601-3900	72	15.28	4.75				
	3901 ve Üstü	77	14.04	5.71				
Çevrim İçi Olmaktan Kaynaklanan Sorunlar	0-1300	90	8.18	3.31	2.088	3-367	,101	
	1301-2600	132	8.58	3.49				
	2601-3900	72	9.18	3.58				
	3901 ve Üstü	77	7.87	3.27				
İnternet Bağımlılık Ölçeği	0-1300	90	40.56	11.49	2.336	3-367	,073	
	1301-2600	132	42.86	12.70				
	2601-3900	72	44.36	12.94				
	3901 ve Üstü	77	39.60	13.75				
Bilişim Teknolojileri Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği	0-1300	90	89.33	28.39	4.04	3-367	,008*	3>1, 2>1, 4>1
	1301-2600	132	97.67	25.15				
	2601-3900	72	102.86	22.52				
	3901 ve Üstü	77	95.40	24.27				

\*p<,05

Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin aile gelir durumların göre internet bağımlılık ölçeğinin geneli ve alt faktörlerinden çevrim içi olma süresini arttırmak isteme, çevrim içi olmaktan kaynaklanan sorunlara ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ( $p>,05$ ). Öğrencilerin aile gelir durumlarına göre internet bağımlılık ölçeğinin çevrim içi olmayı günlük hayata tercih etme alt faktörüne ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında  $F(3-367)=3.32$ ,  $p=,020<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık, "2601-3900 TL" aile gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin ( $\bar{X}=19.24$ ), "0-1300 TL" aile gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin bağımlılık düzeyleri ( $\bar{X}=16.69$ ) ve "3901 ve Üstü TL" aile gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin bağımlılık düzeylerinden ( $\bar{X}=16.68$ ) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin aile gelir durumlarına göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında  $F(3-367)=4.04$ ,  $p=,008<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık, "0-1300 TL" aile gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin öz-yeterlik algılarının ( $\bar{X}=89.33$ ), "1301-2600 TL" aile gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin öz-yeterlik algılarından ( $\bar{X}=97.67$ ), "2601-3900 TL" aile gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin öz-yeterlik algılarından ( $\bar{X}=102.86$ ) ve "3901

ve Üstü TL” aile gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin öz-yeterlik algılarından ( $\bar{X}=95.40$ ) daha düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

## **Sonuç ve Tartışma**

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasındaki ilişki**

Öğrencilerin internet bağımlılığı ile bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasında orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları, internet bağımlılıklarının %33.6’sını açıklamaktadır. Balcı ve Ayhan (2007)’nın üniversite öğrencilerine yönelik yapmış oldukları çalışmada da öğrencilerin günlük internet kullanım süreleriyle internet kullanım motivasyonları arasındaki ilişki incelenerek internet kullanım süreleri ile bilgilenme/etkileşim faktörü arasında ciddi bir artış görülmektedir. Çetinkaya (2013), ilköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığını incelediği çalışmada, öğrencilerin internet bağımlılığı ile öz-yeterlik alguları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Başerer ve Kısaç’ın (2017) öğretmen adaylarının interneti kullanma amaçlarına göre iletişim becerileri ve öz yeterlik düzeylerini inceledikleri çalışmada, öğrencilerin oyun amaçlı interneti kullanma ile öz-yeterlik arasında anlamlı farklılık olduğu sonuçlanmıştır. Diğer yandan alan yazında öğretmen adayları kapsamında gerçekleştirilen iki çalışmada, eğitim amaçlı internet kullanımının öz-yeterlik algısını olumlu yönde arttırdığı belirtilmiştir (Yenilmez, Turgut, Anapa ve Ersoy, 2011; Topal ve Akgün,2015). Uzun, Ekici ve Sağlam’ın (2010) ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterlik algularını incelediği çalışmada, öğrencilerin bilgisayar kullanma sıklığına bağlı olarak öz-yeterlik algı puanları anlamlı düzeyde artmıştır. Çetin’in (2008) sınıf öğretmeni adaylarının bilgisayar kullanma sıklığına göre bilgisayar öz-yeterlik alguları anlamlı farklılık göstermiştir.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasındaki cinsiyetlerine göre farklılık**

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı ölçeğinin geneline ilişkin bağımlılık düzeyleri anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bayraktar (2001) çalışmasında da cinsiyete göre internet bağımlılık düzeyinin anlamlı farklılık gösterdiği sonuçlanmıştır. Balcı ve Gülnal (2009) üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığını ve internet bağımlılığı profillerini incelediği çalışmada cinsiyete göre internet bağımlılığının anlamlı farklılık göstermemiştir. Batıgün ve Kılıç (2011) internet bağımlılığı ile yalnızlık ve kişilerarası ilişki

tarzları arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında da cinsiyete göre internet bağımlılığının anlamlı farklılık göstermediği sonuçlanmıştır. Subrahmanyam ve Lin'in (2007) ergenlerin çevrimiçi etkinlikleri ile refah arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmasında da cinsiyete göre internet bağımlılığının anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Taylan ve Işık'ın (2015) ortaokul ve lise öğrencilerinin internet bağımlılığını inceledikleri çalışmada cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğu sonuçlanmıştır. Aslan ve Yazıcı (2016) üniversite öğrencileri kapsamında internet bağımlılığı ve ilişkili sosyo-demografik faktörleri incelediği çalışmasında, öğrencilerin cinsiyete göre internet bağımlılık düzeyleri anlamlı farklılık göstermemiştir. Griffiths'in (1999) araştırmasında; cinsiyet değişkenine göre internet bağımlılık düzeyinin anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı incelenerek kadınların internet bağımlılık düzeylerinin erkeklerin internet bağımlılık düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada da paralel olarak internet bağımlılığı alt faktörlerinde, erkek öğrencilerin çevrim içi olma süresini artırmak isteme bağımlılık düzeyinin ( $\bar{X} = 15.16$ ), kadın öğrencilerin çevrim içi olma süresini artırmak isteme bağımlılık düzeyinden ( $\bar{X} = 14.14$ ) daha yüksek olduğu görülmüştür. Alan yazında kadın ve erkeklere bu sonuçlar değişkenlik göstermektedir. Bu durumda seçilen örneklemden kaynaklandığı belirtilmiştir (Batıgün ve Kılıç, 2010).

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Altıntaş, Özdemir, Kerpiç (2012) öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı öz-yeterliklerinin bölümlere göre karşılaştırdığı çalışmasında da, cinsiyete göre matematik okuryazarlık öz-yeterlik algılarının farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Uzun, Ekici ve Sağlam'ın (2010) çalışmasında, öğrencilerin cinsiyete göre bilgisayar öz-yeterlik algıları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Diğer yandan Çetin'in (2008) sınıf öğretmeni adaylarının bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algılarını incelediği çalışmada, cinsiyete göre öz-yeterlik algıları anlamlı farklılık göstermiştir. Telef ve Karaca (2011) çalışmasındaki boyutlardan biri olan ergenlerin öz-yeterliklerinin demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiş ve öğrencilerin yaşa göre öz-yeterlikleri anlamlı farklılık göstermiştir. Yağcı ve Aksoy (2015), öğretmen adayı öğrencilerinin akademik öz yeterlikleriyle öğretmenlik öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelediği çalışmada cinsiyete göre akademik öz yeterlikleri anlamlı bir farklılık göstermiştir. Koç ve Arslan'nın (2017) çalışmasında da cinsiyete göre ortaokul öğrencilerinin akademik öz yeterlik algıları anlamlı farklılık göstermektedir.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasındaki yaşlarına göre farklılık**

Öğrencilerin yaşlarına göre internet bağımlılığı ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Anlamlı farklılık olmamasına rağmen özellikle 17, 18 ve daha üst yaşlarda internet bağımlılığının daha fazla olduğu yalnız bu farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Aslan ve Yazıcı (2016) çalışmasında da, öğrencilerin yaşa göre internet bağımlılık düzeyleri anlamlı farklılık göstermemiştir. Diğer yandan Taylan ve Işık'ın (2015) çalışmasında öğrencilerin yaşa göre internet bağımlılık düzeyleri anlamlı farklılık göstermiştir. Topal, Şahin ve Topal (2018) Sakarya ilindeki 15-40 yaş arasında internet bağımlılığını incelediği çalışmasında, katılımcıların yaşa göre internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Üneri ve Tanıdır'ın (2011) çalışmasında öğrencilerin yaşlarına göre internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Çalışmaların bulgularının farklılık göstermesinin nedeni farklı yaş grupları ile çalışması olabilir.

Öğrencilerin yaşlarına göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamlı farklılık 18 ve üstü yaş düzeyine sahip öğrencilerin öz-yeterlik algularının ve 17 yaş düzeyine sahip öğrencilerin öz-yeterlik algularının, 15 yaş düzeyine sahip öğrencilerin öz-yeterlik algularından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Telef ve Karaca'nın (2011) çalışmasında da öğrencilerin yaşa göre öz-yeterlikleri anlamlı farklılık göstermiştir. Oğuz (2012) öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarını araştırdığı çalışmada, yaşa göre öz yeterlik inançları anlamlı farklılık göstermiştir. Yağcı ve Aksoy'un (2015) çalışmasında yaşa göre akademik öz-yeterlikleri anlamlı farklılık göstermemiştir. Uzun, Ekici ve Sağlam'ın (2010) ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterlik algularını incelediği çalışmada, öğrencilerin yaşlarına göre bilgisayar öz-yeterlik alguları anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik alguları arasındaki sınıf düzeylerine göre farklılık**

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre internet bağımlılığı ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Balcı ve Gülnal'ın (2009) çalışmasında da öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre haftalık internet kullanım düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Ayas ve Horzum (2013) ilokul öğrencilerinin internet bağımlılığını inceledikleri tarama modelindeki çalışmada öğrencilerin

sınıf düzeyine göre internet bağımlılığı anlamlı farklılık olduğu sonuçlanmıştır. Yılmaz, Şahin, Haseki ve Erol (2014) lise öğrencilerinin internet bağımlılığını çeşitli değişkenlere göre inceledikleri çalışmasında da sınıf düzeyine göre internet bağımlılığı farklılık göstermiştir. Taş, Eker ve Anlı (2014), lise öğrencilerinin internet ve oyun bağımlılık düzeylerinin sınıf, okul türü ve cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını araştırdığı çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyine göre internet bağımlılığı anlamlı farklılık göstermiştir.

Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamlı farklılık 12. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin öz-yeterlik algılarının ve 11. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin öz-yeterlik algılarının, 9. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin öz-yeterlik algılarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Akkoyunlu ve Kurbanoglu (2003) öğretmen adaylarının bilgisayar öz-yeterliğini incelediği çalışmasında, sınıf düzeyine göre öğrencilerin bilgisayar öz-yeterliği algıları farklılık göstermiştir. Çetin'in (2008) çalışmasında, sınıf düzeyine göre öz-yeterlik algıları anlamlı farklılık göstermiştir. Altıntaş, Özdemir, Kerpiç (2012), çalışmasında da öğrencilerin sınıf düzeyine göre matematik okuryazarlık öz-yeterlik algılarının anlamlı farklılık göstermiştir. Oğuz'un (2012) çalışmasında, sınıf düzeyine göre öz yeterlik inançları anlamlı farklılık göstermiştir. Yağcı ve Aksoy'un (2015) çalışmasında da sınıf düzeyine göre akademik öz-yeterlikleri anlamlı farklılık olduğu sonuçlanmıştır. Koç ve Arslan (2017) Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Öz Yeterlik Algıları ve Okuma Stratejileri Bilişüstü Farkındalıkları başlıklı çalışmasında öğrencilerin sınıf düzeyine göre akademik öz yeterlik algıları arasında anlamlı farklılık göstermiştir.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasındaki okudukları bölümlere göre farklılık**

Öğrencilerin bölümlerine göre internet bağımlılık ölçeğinin geneline ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Aslan ve Yazıcı (2016) çalışmasında da, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakültelere göre internet bağımlılık düzeyleri anlamlı farklılık göstermiştir. Taş, Eker ve Anlı'nın (2014) farklı meslek lisesi türündeki öğrencilerinin internet bağımlılığını incelediği çalışmasında da öğrencilerin okul türüne göre internet bağımlılığı anlamlı farklılık göstermiştir.

Öğrencilerin bölümlerine göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Akkoyunlu ve Kurbanoglu (2003) öğretmen adaylarının

bilgisayar öz-yeterliğini incelediği çalışmasında, bölümlere göre öğrencilerin bilgisayar öz-yeterliği algıları farklılık göstermiştir. Altıntaş, Özdemir, Kerpiç (2012), çalışmasında da öğrencilerin bölümlerine göre matematik okuryazarlık öz-yeterlik algılarının anlamlı farklılık göstermiştir.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasındaki anne eğitim düzeylerine göre farklılık**

Öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre internet bağımlılık ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Derin, (2013) lise öğrencileri ile internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi konu aldığı araştırmasında da internet bağımlılığı ile anne eğitim düzeyi arasında herhangi bir farklılaşma bulunmadığını belirtmiştir. Diğer bir araştırma sonucu ise anne eğitim düzeyi ile internet bağımlılığı arasında farklılaşma bulunmakta olup, anne eğitim düzeyi arttıkça internet bağımlılık düzeyinin de arttığı belirtilmiştir (İnan, 2010). Üneri ve Tanıdır (2011) lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerini incelediği çalışmasında öğrencilerin anne eğitim düzeyi ile internet bağımlılığının arasında anlamlı bir farklılığa rastlanamamıştır.

Öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Çetin'in (2008) çalışmasında, anne eğitim düzeyine göre öz-yeterlik algıları anlamlı farklılık göstermiştir. Yağcı ve Aksoy'un (2015) çalışmasında da anne eğitim düzeyine göre akademik öz-yeterlikleri anlamlı farklılık göstermiştir. Koç ve Arslan (2017) çalışmasında öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre akademik öz yeterlik algıları arasında anlamlı farklılık göstermiştir.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasındaki baba eğitim düzeylerine göre farklılık**

Öğrencilerin baba eğitim düzeylerine göre internet bağımlılık ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Dinç' in (2017) lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ile bağlanma stilleri ve mizaç özellikleri arasındaki ilişkileri incelediği doktora çalışmasında, baba eğitim durumu ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir farklılaşmanın bulunmadığını belirtmiştir. Üneri ve Tanıdır'ın (2011) çalışmasında öğrencilerin baba eğitim düzeyi ile internet bağımlılığının arasında anlamlı bir farklılığa rastlanamamıştır.

Öğrencilerin baba eğitim düzeylerine bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Çetin'in (2008) çalışmasında, baba eğitim düzeyine göre



öz-yeterlik algıları anlamlı farklılık göstermiştir. Yağcı ve Aksoy'un (2015) çalışmasında da anne eğitim düzeyine göre akademik öz-yeterlikleri anlamlı farklılık olmadığı sonuçlanmıştır. Koç ve Arslan (2017) çalışmasında ise baba eğitim durumuna göre ortaokul öğrencilerinin akademik öz yeterlik algılarının anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür.

### **Öğrencilerin internet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasındaki aile gelir düzeylerine göre farklılık**

Öğrencilerin aile gelir durumlarına göre internet bağımlılık ölçeğinin geneli ve alt faktörlerinden çevrim içi olma süresini arttırmak isteme, çevrim içi olmaktan kaynaklanan sorunlara ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin aile gelir durumlarına göre internet bağımlılık ölçeğinin çevrim içi olmayı günlük hayata tercih etme alt faktörüne ilişkin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bayraktar (2001), çalışmasında ergenlik döneminde görülen internet bağımlılık düzeyinde gelir durumunun etkili olduğu belirlemiştir. Sosyo-ekonomik düzeyi daha yüksek olan ergen bireylerin internet bağımlılık düzeylerinin de aynı oranda yüksek bağımlılığa sahip olduğunu belirtmiştir. Çetinkaya (2013), ilköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığını incelediği çalışmada, öğrencilerin gelir düzeyine göre internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Aslan ve Yazıcı (2016) çalışmasında da, öğrencilerin aylık gelir düzeyine göre internet bağımlılık düzeyleri anlamlı farklılık göstermemiştir. Topal, Şahin ve Topal (2018) çalışmasında da, katılımcıların gelir düzeyine göre internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin aile gelir durumlarına göre bilişim teknolojileri öz-yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Çetin'in (2008) çalışmasında, gelir düzeyine göre öz-yeterlik algıları anlamlı farklılık göstermiştir. İkiz ve Yörük'ün (2013) çalışmasında da öğrencilerin aile gelir düzeylerine göre öz-yeterlikleri anlamlı farklılık göstermiştir. Diğer yandan, Yağcı ve Aksoy'un (2015) çalışmasında aile gelir düzeylerine göre akademik öz-yeterlikleri anlamlı farklılık olmadığı sonuçlanmıştır. Uzun, Ekici ve Sağlam'ın (2010) ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterlik algılarını incelediği çalışmada, öğrencilerin gelir düzeyine göre bilgisayar öz-yeterlik algıları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Sınırsız ve süresiz bilgisayar kullanımı ya da dijital medya araçlarından herhangi birinin ekranına mahkûm olmak, çocukların ve gençlerin günlük yaşamlarında da sürekli bir hareket içerisinde yer alma ihtiyacı içerisinde olmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle artık çocuklar ve gençler; kitap okumak, el becerisi ve sabır gerektiren işlerle uğraşmaya ya da hobiler edinmeye dijital medya araçlarına verdikleri kadar önem vermediği düşünülmektedir. Bu

belirlemeler doğrultusunda çocukların ve gençlerin dijital medya araçlarını kullanma sürelerinin aileler tarafından belirli oranlarda kısıtlanmasının, hiperaktiviteye yönelik şikâyetlerin de azalmasını sağlayacağı belirtilmektedir (İnan, 2010). Bu yöndeki endişelerin bugünden bertaraf edilebilmesi için anne-babalara, çocuklarının dijital medya araçlarını kullanım sürelerine kısıtlama getirmeleri önerilmektedir (Gönül, 2002). Fakat dijital medya araçları kullanımının tamamen yasaklanması ya da bu yönde bir olanak bulunmasına karşın çocuklara evde internet kullanma olanağı sağlanmaması doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Çünkü çocuklar evlerinde bu tür yasaklarla karşılaşmaları durumunda, ev dışındaki imkânlardan faydalanmayı tercih edebileceklerdir. Bu bağlamda çocukların dijital medya araçlarını tamamen yaşamlarının dışına çıkarmalarını sağlamak yerine, bu araçları kullanmaya yönelik bilinç kazanmaları ve bunu bir yaşam disiplini haline getirmeleri önemlidir.

Araştırmanın sonucunda getirilen öneriler aşağıdaki gibidir.

- 1- Bilişim Teknolojileri dersinin kazanımları öğrencilere benimsetilmelidir.
- 2- İnternet bağımlılığının önlenmesi için öğrencinin sosyalleşmesi sağlanmalıdır.
- 3- Bilişim teknolojileri dersinin etkinliğinin artırılması için okullardaki bilgisayarların sayısı artırılmalıdır.
- 4- İnternet bağımlılığı ve bilişim teknolojileri öz-yeterliliği ile ilgili çalışmalar diğer alanlara da uygulanabilir.
- 5- Özellikle internet bağımlılığı çalışmalarında temel alınacak örneklem yaş grubu geniş tutulmalıdır.

## **Kaynaklar**

- Akkoyunlu, B., & Kurbanoglu, S. (2003). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar öz-yeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24), 1-10.
- Altıntaş, E., Özdemir, A. Ş., & Kerpiç, A. (2012). Öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı özyeterlilik algılarının bölümlere göre karşılaştırılması. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 26-34.
- Aslan, E., Yazıcı, A. (2016). Üniversite Öğrencilerinde internet Bağımlılığı ve ilişkili Sosyodemografik Faktörler. *Klinik Psikiyatri*, 19, 109-117.

- Balcı, Ş., & Ayhan, B. (2007). Üniversite öğrencilerinin internet kullanım ve doyumları üzerine bir saha araştırması. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 5(1), 174-197.
- Balcı, Ş., & Gülnar, B. (2009). Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(1), 5-22.
- Balta, Ç. Ö. ve Horzum, M. B. (2008). The factors that affect internet addiction of students in a web basal learning environment, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187 – 205.
- Balta, O. C., & Horzum, M. B. (2008). İnternet bağımlılığı testi. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 7(13).
- Bandura, A. (1997), *Self-efficacy: the exercise of control*. Newyork: Freeman.
- Başerer, Z., & Kısaç, İ. (2017). Öğretmen adaylarının interneti kullanma amaçlarına göre iletişim becerileri ve öz yeterlik düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 117-129.
- Batıgün, A. D., & Kılıç, N. (2011). İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E, Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Creswell, John W. (2014). *Research design qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. London: Sage.
- Çakır Balta, Ö. ve Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187 – 205.
- Çelen, F. K. & Seferoğlu, S. S. (2013). Investigation of elementary school students' opinions related to unethical behavior in the use of information and communication technologies, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 83, 417 – 421.

- Çetin, B. (2008). Marmara üniversitesi sınıf öğretmeni adaylarının bilgisayarla ilgili öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 101-114.
- Çetinkaya, M. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının incelenmesi*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Derin, S. (2013). *Lise öğrencilerinde internet bağımlılığı öznel iyi oluş*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dinç, M. (2017). *Lise öğrencilerinde özgül internet bağımlılığının bağlanma stilleri ve mizaç özellikleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gönül, A. S. (2002). Patolojik internet kullanımı, *Yeni Symposium*, 40(3), 105 – 110.
- Griffiths, M. D. (1999). Internet addiction: fact or fiction?, *The Psychologist*, 12(5), 246 – 250.
- Horzum, M. B., Ayas, T. & Çakır, Ö. B. (2008). Çocuklar için bilgisayar oyun bağımlılığı, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 30, 76 – 88.
- ISTE. (2016). *The ISTE national educational technology standards and ISTE standards for students*. <http://www.iste.org/standards/standards/for-students> adresinden alınmıştır.
- İnan, A. (2010). *İlköğretim II. kademe ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kabakçı, I., Odabaşı, H. F. & Çoklar, A. N. (2008). Parents' views about internet use of their children, *International Journal of Education and Information Technologies*, 2(4),248 – 255.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel
- Koç, C., & Arslan, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin akademik öz yeterlik algıları ve okuma stratejileri bilişüstü farkındalıkları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 745-778.
- Köksal, Y. (2015). İnternet bağımlılığı ile internette alışveriş ilişkisi üzerine bir incelenme; üniversite öğrencileri uygulaması, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 117 – 130.
- Morahan, M. J. & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students, *Computers in Human Behavior*, 16, 13 – 29.

- Odabaşıoğlu, G., Öztürk, Ö., Genç, Y. ve Pektaş, Ö. (2007). On olguluk bir seri ile internet bağımlılığı klinik görünümleri, *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 46 – 51.
- Oğuz, A. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlik inançları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(2), 15-28.
- Schunk, D. H. (1991). Self-Efficacy and Academic Motivation. *Educational Psychologist*, 26, 207–231.
- Seferoğlu, S. S., Yıldız, H., & Yücel, Ü. A. (2014). Öğretmenlerde tükenmişlik: Tükenmişliğin göstergeleri ve bu göstergelerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 348-364.
- Taş, İ., Eker, H., & Anlı, G. (2014). Orta öğretim öğrencilerinin internet ve oyun bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying* , 1(2) , 37-57.
- Taylan, H. H., & Işık, M. (2015). Sakarya’da ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6), 855-874.
- Telef, B. & Karaca, R. (2011). Ergenlerin Öz-yeterliliklerinin ve Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 499-518.
- Topal, B., Şahin, H., & Topal, B. (2018). İnternet bağımlılığı üzerine Sakarya ilinde bir araştırma. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2, 118-136.
- Topal, M , Akgün, Ö . (2015). Eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının eğitim amaçlı internet kullanımı öz-yeterlik algılarının incelenmesi: Sakarya Üniversitesi örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (1), 343-364.
- TUIK., (2020). 06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Medya Araştırması, Türkiye İstatistik Kurumu,2020.
- Uzun, N., Ekici, G., & Sağlam, N. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Kastamonu Eğitim Dergisi* , 18 (3) , 775-788.
- Üneri, Ö. Ş., & Tanıdır, C. (2011). Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirmesi: Kesitsel bir çalışma. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24(4), 265-272.

- Whitty, M.T., Mclaughlin, D. (2007). Online Recreation: The Relationship Between Loneliness, Internet Self-Efficacy and The Use Of The Internet For Entertainment Purposes. *Computers in Human Behavior*, 23, 1435-1446.
- Yağcı, U., & Aksoy, V. (2015). Müzik öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlikleriyle öğretmenlik öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(33), 84-104.
- Yenilmez, K., Turgut, M., Anapa, P., & Ersoy, M. (2011). İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının eğitsel internet kullanımına yönelik öz-yeterlik inançları. *Education Sciences*, 7(1), 371-379.
- Yıldız, B. Ilgaz, H. & Seferoğlu, S.S. (2010). *Türkiye’de Bilim ve Teknoloji Politikaları: 1963’den 2013’e Kalkınma Planlarına Genel Bir Bakış*. Akademik Bilişim, Muğla Üniversitesi, Muğla, 10-12 Şubat, 4-9.
- Yılmaz, E., Şahin, Y. L., Haseski, H. İ., & Osman, E. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 133-144.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.